

Redovisning av förmånstagarna av särskilt bostadstillägg Svar på regeringsuppdrag

Mars 2023 | PUBLIKATION

Linnea Lantz, Mattias Bettner | VER 2023-113

Särskilt bostadstillägg är en förmån som kan betalas ut till personer med bostadstillägg vars inkomst understiger skälig levnadsnivå efter avdrag för skälig bostadskostnad. Detta är en rapport som beskriver förmånstagarna av särskilt bostadstillägg och hur den närliggande förmånen äldreförsörjningsstöd skulle kompensera hushållen om de inte fick särskilt bostadstillägg. Rapporten är en redovisning av regeringsuppdraget *Redovisning av förmånstagarna av särskilt bostadstillägg* i Pensionsmyndighetens regleringsbrev för 2023.

Uppdragets lydelse

Pensionsmyndigheten ska göra en kartläggning av särskilt bostadstillägg för ålderspensionärer. Redovisningen ska innehålla vilka hushållstyper (ensamstående eller sammanboende) som får särskilt bostadstillägg. Redovisningen ska även fördelas på ålder, ålder för uttag av ålderspension, försäkringstid, pensions sammansättning och inkomster respektive inkomstslag för sammanboende. Myndigheten ska även redogöra för i vilken utsträckning ålderspensionärerna respektive hushållet skulle kompenseras med äldreförsörjningsstöd om de inte fick särskilt bostadstillägg.

Rapporten inleds med en kort bakgrund och en översikt av utbetalningarna av särskilt bostadstillägg, idag och historiskt. Därefter följer ett avsnitt där förmånstagarna av särskilt bostadstillägg beskrivs närmare. Rapporten avslutas med en redovisning av hur förmånstagarna av särskilt bostadstillägg skulle kompenseras av äldreförsörjningsstöd om de inte fick särskilt bostadstillägg.

Innehåll

Om särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Utbetalningar av särskilt bostadstillägg

Om förmånstagarna av särskilt bostadstillägg

Särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd inom hushållet

Födelseland

Åldersfördelning

Försäkringstid

Inkomstfördelning

Förmånstagarnas inkomster

Medsökandes inkomster

Hur skulle äldreförsörjningsstöd kompensera frånvaro av särskilt bostadstillägg?

Beräkningen av särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Effekt på äldreförsörjningsstödet storlek av borttaget särskilt bostadstillägg

Utfall för aktuell population

Bilaga: Beräkningsregler och -exempel

Beräkningsregler för särskilt bostadstillägg (SBT)

Beräkningsregler för äldreförsörjningsstöd (ÄFS)

Beräkningsexempel

Sammanfattning

I februari 2023 hade cirka 3 450 personer en utbetalning av särskilt bostadstillägg. Alla som har särskilt bostadstillägg är samboende med en person som saknar rätt till bostadstillägg på grund av att den antingen inte uppnått åldern för grundskydd eller inte har någon förmån som berättigar till bostadstillägg. Det är en övervägande majoritet män som har särskilt bostadstillägg. I gruppen är det även vanligt att vara utrikes född, att ha fyrtio år i försäkringstid, att ha garantipension och att bo med en person som själv inte har några inkomster.

För majoriteten av individerna som har särskilt bostadstillägg skulle äldreförsörjningsstöd kompensera halva inkomstbortfallet om de inte längre fick särskilt bostadstillägg. Om personen bor med en person som också har äldreförsörjningsstöd skulle hushållet i sin helhet inte uppleva något inkomstbortfall eftersom äldreförsörjningsstödet skulle täcka upp för hela förlusten av särskilt bostadstillägg.

Om dataunderlaget

Populationen utgörs av personer som hade en ordinarie utbetalning av särskilt bostadstillägg till pensionärer i februari 2023. Samma månad fanns det utöver dessa uppskattningsvis cirka 100 personer med en retroaktiv utbetalning av särskilt bostadstillägg som avsåg en månadsutbetalning. På grund av begränsningar i dataunderlagets kvalitet bortser denna rapport från dessa 100 personer.

Uppgifter om medsökande är inte lika heltäckande som uppgifterna om förmånstagare hos Pensionsmyndigheten. Detta beror på att medsökande många gånger ännu inte uppnått pensionsålder och ibland inte är registrerade i Pensionsmyndighetens statistikregister.

Särskilt bostadstillägg kan man även få om man ännu inte är pensionär men har sjuk- eller aktivitetsersättning. Denna rapport omfattar endast personer som har beviljats särskilt bostadstillägg på grund av att de är pensionärer. För detta krävs att personen har allmän pension, utländsk pension eller änkepension.

Alla belopp som redovisas är avrundade till närmsta tio- eller hundratal.

Om särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Särskilt bostadstillägg är en förmån som kan betalas ut till den som har bostadstillägg och en sammanlagd inkomst efter skatt som understiger skälig levnadsnivå efter avdrag för skälig bostadskostnad. För att undvika att särskilt bostadstillägg ska täcka annat än bostadskostnaden beräknas den bidragsgrundande inkomsten till ett visst lägsta belopp. Likt bostadstillägg prövas inte särskilt bostadstillägg automatiskt när man ansöker om allmän pension, men däremot prövas en person för särskilt bostadstillägg automatiskt när den ansöker om bostadstillägg. Det är dessutom en gemensam ansökan för bostadstillägg och förmånen äldreförsörjningsstöd, vilket gör att man genom ansökan prövas för alla tre nämnda förmåner.

Äldreförsörjningsstöd är en förmån som är avsedd för personer som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra förmåner inom det allmänna pensionssystemet. Äldreförsörjningsstöd räknas ut på ett liknande sätt som särskilt bostadstillägg, men det finns några viktiga skillnader. Prövningarna för särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd sker stegvis – först prövas sökande för särskilt bostadstillägg och därefter för äldreförsörjningsstöd. Det är mycket vanligt att förmånstagare av särskilt bostadstillägg även har äldreförsörjningsstöd på grund av hur förmånerna är konstruerade. På samma sätt som i bostadstillägg söker man särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd antingen som ensamstående eller samboende (sambor eller gifta).

Förmånen särskilt bostadstillägg är utformad på ett sådant sätt att det med nuvarande bestämmelser i praktiken inte är möjligt att ha förmånen om man som ensamstående får bostadstillägg. Detsamma gäller om man är samboende med en person som också har rätt till bostadstillägg (och särskilt bostadstillägg) eller med en person som har en inkomst som är högre än, eller motsvarar, det lägsta belopp som beräknas som inkomst. På grund av detta är det ytterst få personer som har särskilt bostadstillägg jämfört med det antal som har bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd. Mer om hur särskilt bostadstillägg beräknas finnas att läsa i avsnittet [Beräkningen av särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd](#).

Lägsta ålder för grundskydd

För att få bostadstillägg som pensionär måste man ha uppnått en viss lägsta ålder som fram till och med 2022 var 65 år. År 2023 höjdes denna åldersgräns till 66 år. Läs mer om pensionsåldrar och planerade förändringar på [Pensionsmyndighetens hemsida](#) ».

Utbetalningar av särskilt bostadstillägg

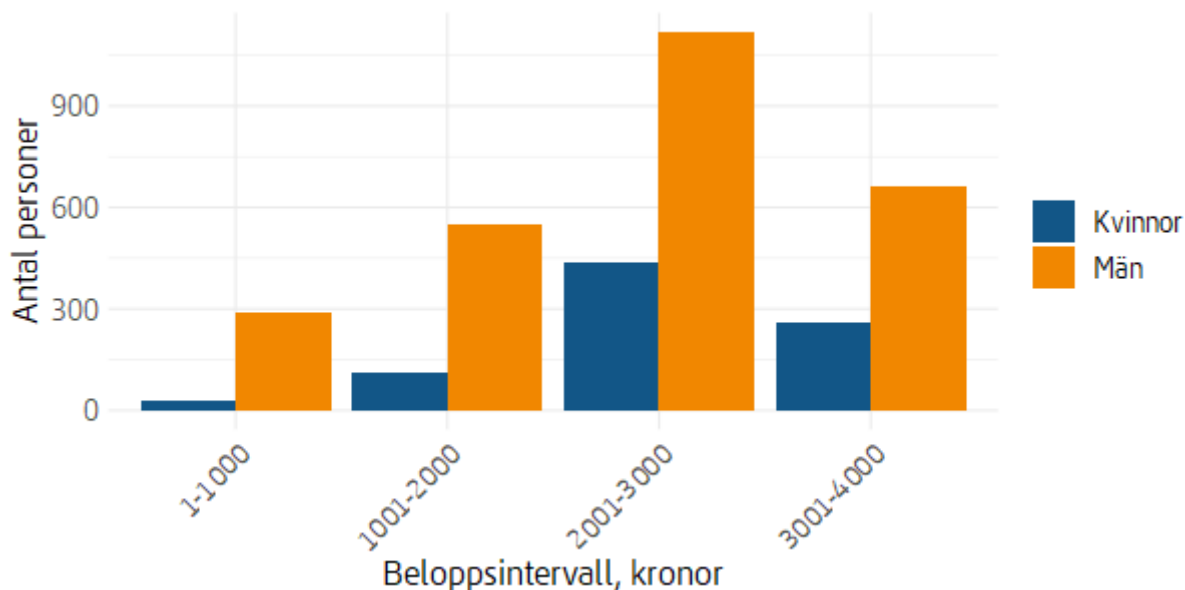
Tabell 1 visar antalet personer och medelbelopp för utbetalningar av särskilt bostadstillägg i februari 2023 då 3 450 personer hade en ordinarie utbetalning av särskilt bostadstillägg, varav 2 616 män och 834 kvinnor. Den genomsnittliga utbetalningen var 2 330 kronor. Samma månad hade ungefär 298 000 personer en utbetalning av bostadstillägg.

Tabell 1. Utbetalningar av särskilt bostadstillägg, antal och medelbelopp

Kön	Antal	Medelbelopp	Totalbelopp
Kvinnor	834	2 560	2 132 200
Män	2 616	2 260	5 905 100
Samtliga	3 450	2 330	8 037 400

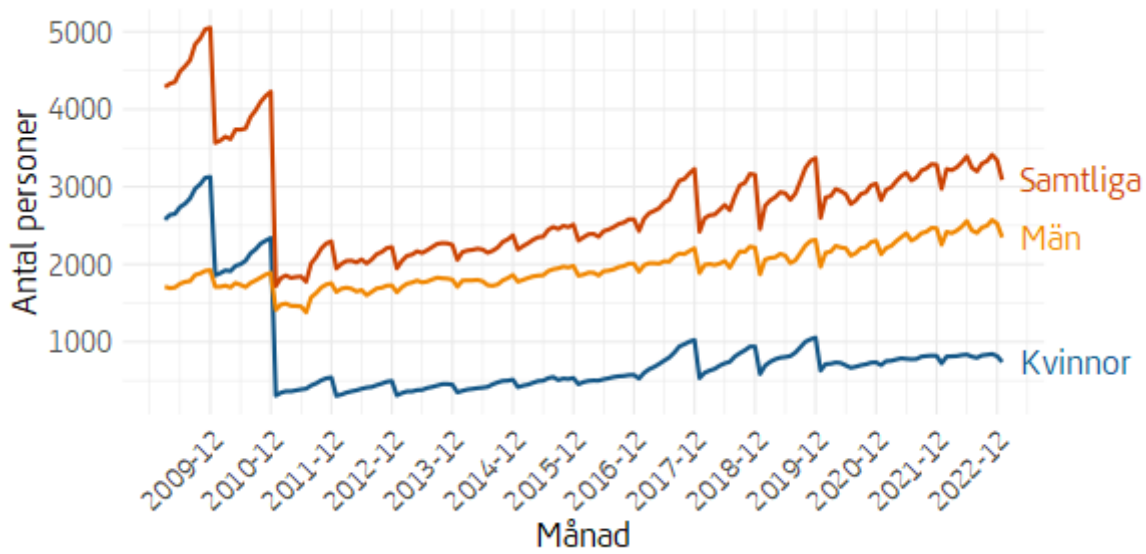
Figur 1 visar hur de utbetalade månadsbeloppen fördelar sig bland personer som har särskilt bostadstillägg. Det vanligaste intervallet är 2 001-3 000 kronor.

Figur 1. Antal personer per beloppsintervall, utbetalningar av särskilt bostadstillägg

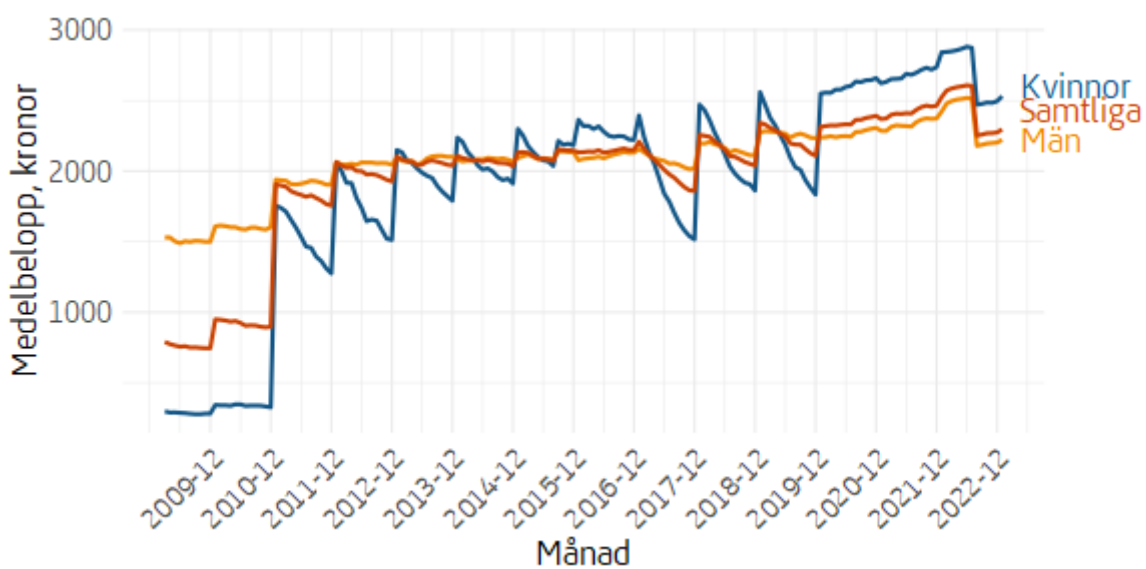

Figur 2 och figur 3 visar antalet förmånstagare och genomsnittligt utbetalt belopp per månad, från och med mars 2009. De stora förändringarna över tid återspeglar bland annat förändringar i regelverket, skattelagstiftning och årsomräkningar samt regelförändringar av andra förmåner. Sedan en kraftig minskning av antalet förmånstagare år 2010 har antalet förmånstagare ökat från cirka 2 000 till ungefär 3 500 idag.

Figur 2. Antal personer med särskilt bostadstillägg över tid

Figur 3. Genomsnittligt utbetalt belopp av särskilt bostadstillägg över tid

Om förmånstagarna av särskilt bostadstillägg

I detta avsnitt beskrivs hushållen som har särskilt bostadstillägg utifrån närliggande förmåner inom hushållet, ålder, försäkringstid, födelseland och inkomst.

Särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd inom hushållet

I [tabell 2](#) och [tabell 3](#) redovisas antalet förmånstagare av särskilt bostadstillägg fördelat på kön och hushållsstatus (ensamstående eller samboende) respektive om medsökande i samboende hushåll har särskilt bostadstillägg eller inte. Alla med särskilt bostadstillägg är samboende med en annan person och ingen av de medsökande har själva bostadstillägg (eller särskilt bostadstillägg).

Tabell 2. Antal personer med särskilt bostadstillägg, fördelat på kön och hushållstyp

Kön	Ensamstående	Samboende
Kvinnor	0	834
Män	0	2 616
Totalt	0	3 450

Tabell 3. Antal förmånstagare fördelat på om medsökande har särskilt bostadstillägg

	Antal personer
Medsökande har inte särskilt bostadstillägg	3 450
Medsökande har särskilt bostadstillägg	0

[Tabell 4](#) visar hur utbetalningar av äldreförsörjningsstöd (ÄFS) fördelar sig inom hushållen bland de förmånstagare som har särskilt bostadstillägg. För att få äldreförsörjningsstöd behöver man vara 66 år eller äldre (65 år eller äldre fram till och med 2022). Det vanligaste är att förmånstagaren har äldreförsörjningsstöd med en medsökande som inte har det, vilket i regel beror på att medsökande är yngre än 66 år.

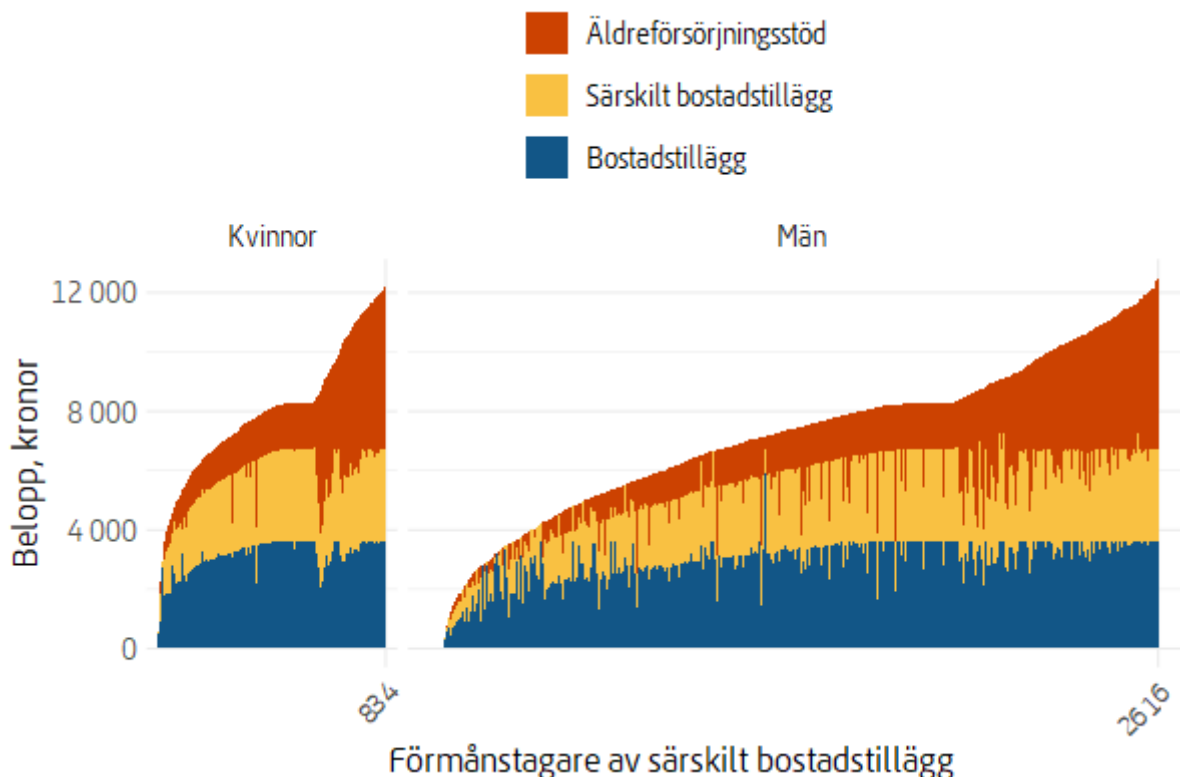
Vad gäller de 113 personerna som inte har äldreförsörjningsstöd kan det till exempel handla om att hushållet har utbetalningar av bostadsbidrag. Beräkningen av särskilt bostadstillägg är något förmånligare för den sökande än beräkningen av äldreförsörjningsstöd när hushållet tar emot bostadsbidrag. Bland de som får särskilt bostadstillägg, men inte äldreförsörjningsstöd, finns även personer med förutsättning för att få äldreförsörjningsstöd idag. I sådana fall rör det sig om personer som har fått avslag vid ett tidigare tillfälle när omständigheterna såg annorlunda ut.

Tabell 4. Antal förmånstagare av särskilt bostadstillägg, uppdelat på utbetalningsstatus av äldreförsörjningsstöd

	Antal personer
Förmånstagaren har inte ÄFS	
Medsökande har inte ÄFS	113
Medsökande har ÄFS	0
Samtliga	113
Förmånstagaren har ÄFS	
Medsökande har inte ÄFS	2 516
Medsökande har ÄFS	821
Samtliga	3 337

Figur 4 visar hur bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd fördelar sig bland personer som har särskilt bostadstillägg. Förmånstagarna är sorterade efter storleken på den totala utbetalningen av de tre förmånerna. Som bilden visar varierar hur stor andel det särskilda bostadstillägget utgör av den totala utbetalningen av de tre förmånerna.

Figur 4. Fördelning av utbetalning av bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för personer som har särskilt bostadstillägg

Födelseland

Tabell 5 visar hur förmånstagarna av särskilt bostadstillägg och deras medsökande fördelar sig på inrikes respektive utrikes födda. Det vanligaste är att såväl förmånstagare som medsökande är utrikes födda.

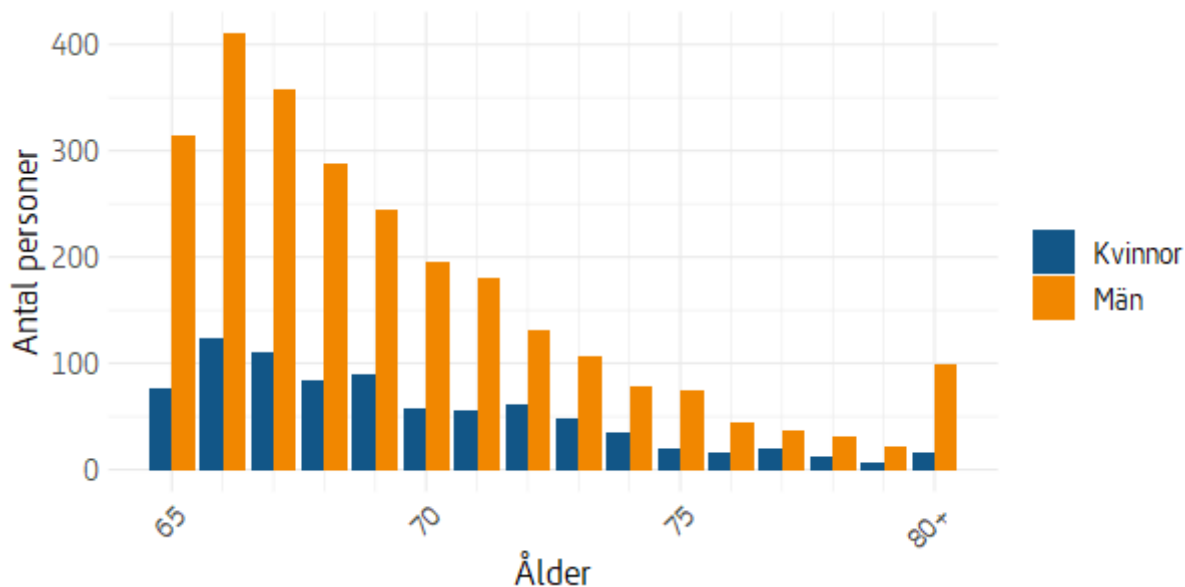
Tabell 5. Förmånstagare och medsökande av särskilt bostadstillägg uppdelat på inrikes och utrikes födda

	Inrikes född	Utrikes född	Ingen uppgift
Förmånstagare			
Kvinnor	52	782	
Män	243	2 372	1
Samtliga	295	3 154	1
Medsökande			
Kvinnor	113	2 449	32
Män	41	782	6
Ingen uppgift			27
Samtliga	154	3 231	65

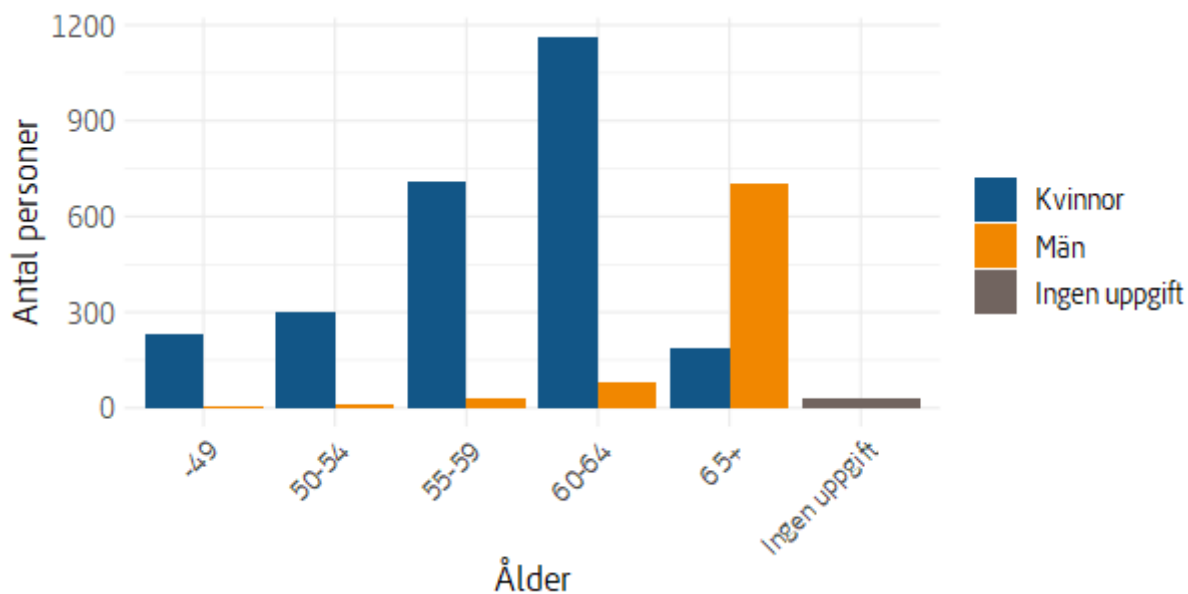
Åldersfördelning

Figur 5 och figur 6 visar åldersfördelningen för förmånstagarna och deras medsökande. En majoritet av personerna med särskilt bostadstillägg finns bland de yngre pensionärerna och fördelningen mellan kvinnor och män skiljer sig inte åt i någon högre grad inom denna grupp. Bland medsökande utgörs majoriteten, som tidigare konstaterats, av kvinnor och som visas i figuren är många av dem yngre än 66 år.

Figur 5. Antal förmånstagare av särskilt bostadstillägg per ålder

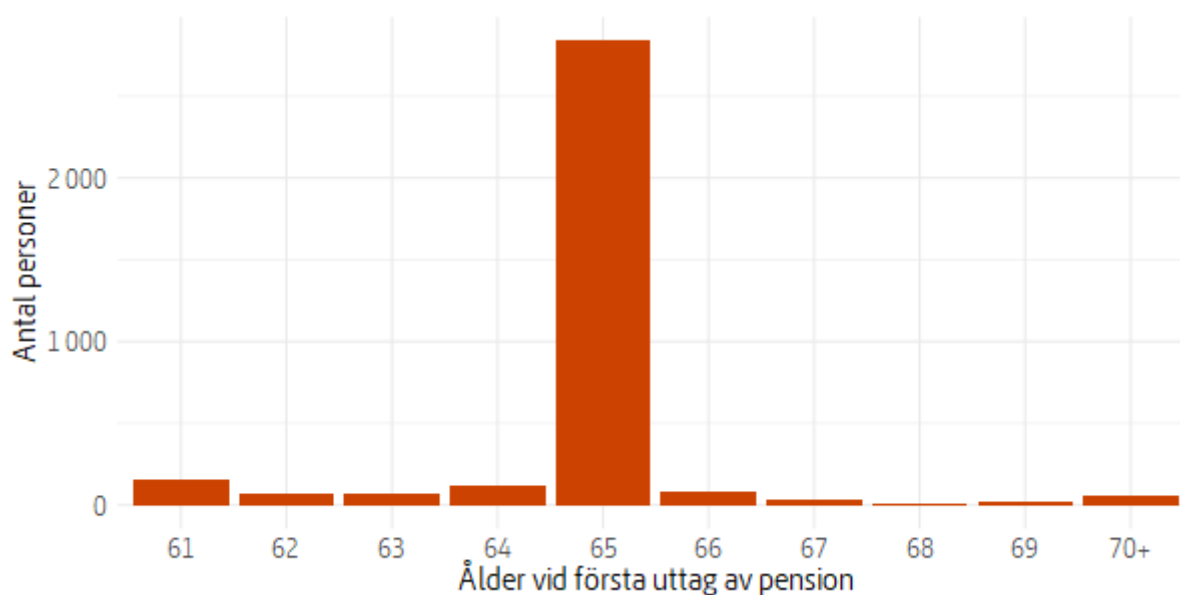

Figur 6. Antal medsökande till förmånstagare av särskilt bostadstillägg per ålder

Figur 7 visar vid vilken ålder förmånstagarna påbörjade sitt pensionsuttag, i första hand åldern vid vilken de påbörjade uttag av allmän pension, och i andra hand åldern vid vilken de fick sin första utbetalning av bostadstillägg. Av figuren framgår att de allra flesta påbörjar uttag av pension är vid 65 års ålder, vilket motsvarar den tidigare åldersgränsen som gällde för tidigaste uttag av garantipension (och bostadstillägg). Ålder vid första uttag av pension för medsökande redovisas inte här eftersom, de många gånger, ännu inte påbörjat pensionsuttag.

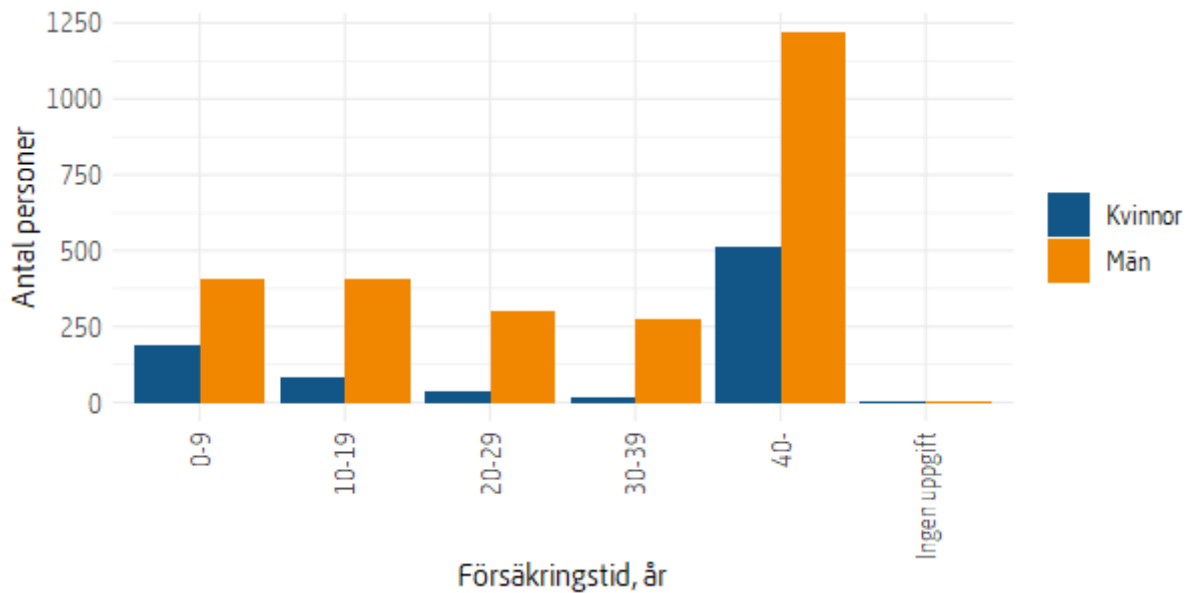
Figur 7. Antal förmånstagare av särskilt bostadstillägg per ålder vid första uttag

Försäkringstid

Figur 8 visar hur lång försäkringstid förmånstagarna av särskilt bostadstillägg har. Försäkringstiden motsvarar antalet bosättningsår i Sverige. Ungefär hälften av förmånstagarna har 40 år eller mer i försäkringstid. Försäkringstid redovisas här inte för medsökande eftersom de många gånger ännu inte uppnått pensionsålder och påbörjat sitt pensionsuttag.

Figur 8. Antal förmånstagare fördelat på försäkringstid^a

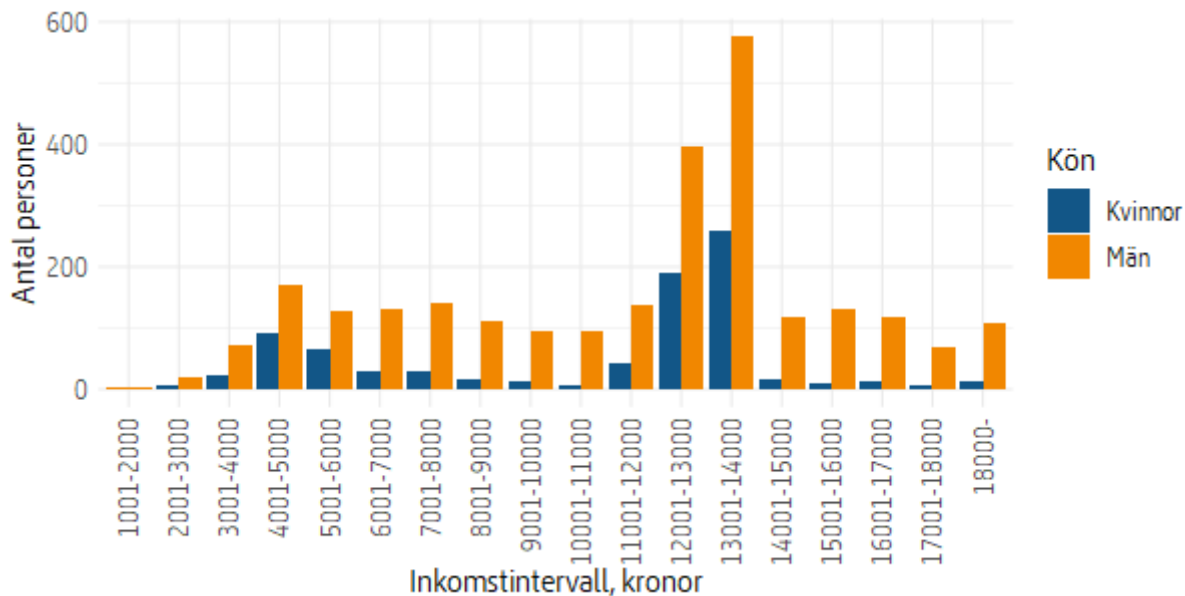
^aFörsäkringstiden är i första hand hämtad från personens eventuella garantipensionsbeslut. Eventuell hemlandstid ingår i försäkringstiden. För personer födda 1937 och tidigare har 30 år med intjänande av pensionspoäng likställts med 40 år försäkringstid i denna figur i de fall uppgifter om antal bosättningsår saknas.

Inkomstfördelning

Förmånstagarnas inkomster

Figur 9 visar fördelningen av inkomster för personer som har en utbetalning av särskilt bostadstillägg. Endast inkomster som ingår i beräkningen av särskilt bostadstillägg redovisas, inklusive bostadstillägg. De största grupperna består av förmånstagare med inkomster i intervallet 12 000 – 14 000 kronor.

Figur 9. Antal förmånstagare per inkomstintervall

Tabell 6 och tabell 7 visar fördelningen av inkomsttyper bland kvinnor respektive män som har särskilt bostadstillägg. De i särklass vanligaste inkomsttyperna är bostadstillägg, garantipension, inkomstpension, premiepension och tjänstepension, i fallande ordning. En person kan ha flera olika typer av inkomster.

Tabell 6. Antal kvinnliga förmånstagare per inkomsttyp

Typ av inkomst	Antal personer	Medelbelopp
Bostadstillägg	834	3 160
Garantipension	813	6 530
Inkomst-/tilläggs-pension	370	1 770
Premiepension	355	180
Tjänstepension	74	1 520
Pension från annat land	16	3 790
Inkomst av kapital	12	310
Övriga ^a	24	2 420

a. I kategorin övriga ingår: bostadsbidrag, inkomst av anställning, inkomst av näringsverksamhet, omvårdnadsbidrag, premiepension till efterlevande, privat pension, tjänstepension från annat land, övrig inkomst

Tabell 7. Antal manliga förmånstagare per inkomsttyp

Typ av inkomst	Antal personer	Medelbelopp
Bostadstillägg	2 616	2 950
Garantipension	2 486	5 210
Inkomst-/tilläggs-pension	1 899	3 210
Premiepension	1 832	330
Tjänstepension	709	1 270
Bostadsbidrag	185	3 330
Övrig inkomst	101	820
Pension från annat land	90	3 710
Inkomst av kapital	83	510
Inkomst av anställning	53	4 250
Privat pension	42	1 260
Inkomst av näringsverksamhet	14	3 690
Övriga ^a	13	4 140

a. I kategorin övriga ingår: föräldrapenning, omvårdnadsbidrag, sjukpenning, tjänstepension från annat land, vårdbidrag, yrkesskadelivränta

Tabell 8 och tabell 9 visar hur kombination av inkomstslag fördelar sig bland kvinnor respektive män som har särskilt bostadstillägg. Den vanligaste kombinationen för kvinnor är att utöver bostadstillägg endast ha garantipension medan den vanligaste kombinationen för män är att ha inkomstpension, premiepension och garantipension.

Tabell 8. Antal kvinnliga förmånstagare per kombination av inkomsttyp^a

Inkomstkombination	Antal personer	Medelbelopp
Bostadstillägg, Garantipension	458	10 320
Bostadstillägg, Garantipension, Inkomst-/tilläggs-pension, Premiepension	254	10 580
Bostadstillägg, Garantipension, Inkomst-/tilläggs-pension, Premiepension, Tjänstepension	52	14 160
Övriga kombinationer	70	10 730
Totalt	834	10 670

a. Endast kombinationer med fler än 40 personer redovisas som en egen kategori.

Tabell 9. Antal manliga förmånstagare per kombination av inkomsttyp^a

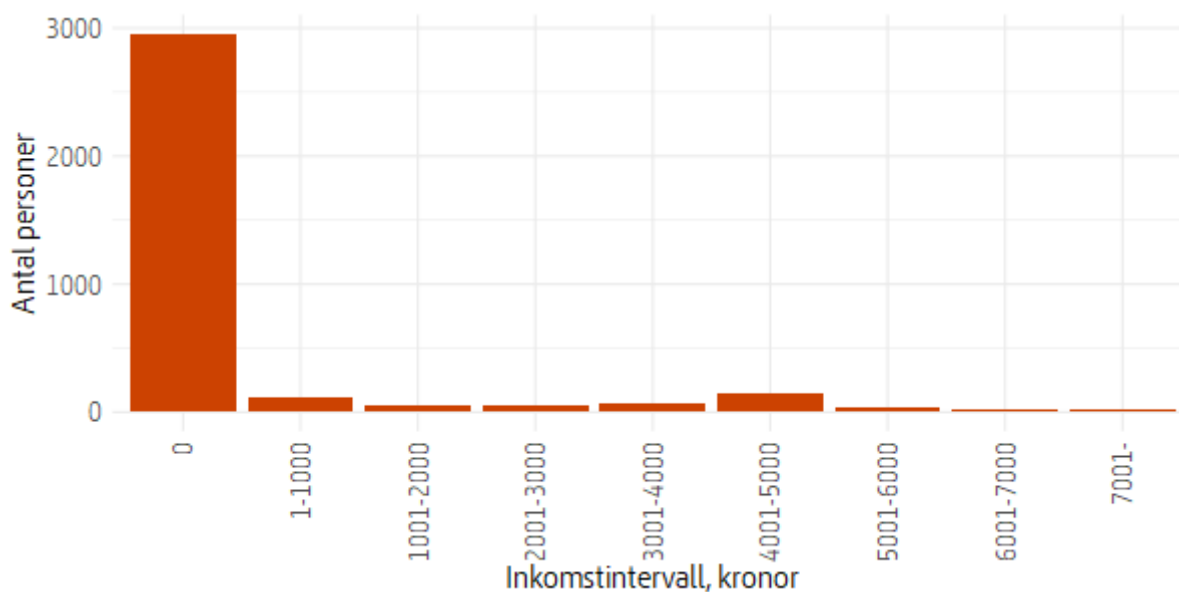
Inkomstkombination	Antal personer	Medelbelopp
Bostadstillägg, Garantipension, Inkomst-/tilläggs pension, Premiepension	909	10 190
Bostadstillägg, Garantipension	660	9 880
Bostadstillägg, Garantipension, Inkomst-/tilläggs pension, Premiepension, Tjänstepension	465	13 100
Bostadsbidrag, Bostadstillägg, Garantipension, Inkomst-/tilläggs pension, Premiepension, Övrig inkomst	49	13 750
Bostadstillägg, Inkomst-/tilläggs pension, Premiepension, Tjänstepension	47	16 170
Övriga kombinationer	486	13 220
Totalt	2 616	11 370

a. Endast kombinationer med fler än 40 personer redovisas som en egen kategori.

Medsökandes inkomster

Figur 10 visar fördelningen av inkomster för medsökande till personer som har en utbetalning av särskilt bostadstillägg. Endast inkomster som ingår i beräkningen av särskilt bostadstillägg är inkluderade. Som figuren visar har de flesta medsökande inga sådana inkomster.

Figur 10. Antal medsökande per inkomstintervall

Tabell 10 visar fördelningen av inkomsttyper bland personer som är medsökande till förmånstagare av särskilt bostadstillägg. De vanligaste inkomsttyperna är inkomst-/tilläggs pension, premiepension och bostadsbidrag i fallande ordning. En person kan ha flera olika typer av inkomster.

Tabell 10. Antal medsökande per inkomsttyp

Typ av inkomst	Antal personer
Inkomst-/tilläggs pension	120
Premiepension	117
Bostadsbidrag	112
Aktivitetsstöd	108
Övrig inkomst	67
Inkomst av anställning	47
Pension från annat land	40
Inkomst av kapital	38
Inkomst av näringsverksamhet	19
Tjänstepension	19
Studiemedel	15
Omvårdnadsbidrag	11
Övriga ^a	12

a. I kategorin övriga ingår: Aktivitetsersättning, Arbetslöshetskassa, Etableringsersättning, Föräldrapenning, Garantipension, Privat pension, Sjukpenning

Tabell 11 visar hur kombination av inkomstslag fördelar sig bland medsökande till personer som har särskilt bostadstillägg. Den i särklass vanligaste kombinationen är att helt sakna inkomster, därefter att ha inkomstpension och premiepension.

Tabell 11. Antal medsökande per kombination av inkomsttyp^a

Inkomstkombination	Antal personer	Medelbelopp
Inkomst saknas	2 954	0
Inkomst-/tilläggs pension, Premiepension	99	1 660
Aktivitetsstöd	91	4 770
Bostadsbidrag, Övrig inkomst	51	4 220
Övriga kombinationer	255	3 180
Totalt	3 450	470

a. Endast kombinationer med fler än 40 personer redovisas som en egen kategori.

Hur skulle äldreförsörjningsstöd kompensera frånvaro av särskilt bostadstillägg?

I detta avsnitt redogörs för hur äldreförsörjningsstöd skulle kompensera förmånstagare av särskilt bostadstillägg i det fall de inte längre skulle få särskilt bostadstillägg.

Beräkningen av särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Särskilt bostadstillägg utgörs av skillnaden mellan skälig levnadsnivå och en beräknad nettoinkomst, det vill säga, inkomster efter skatteavdrag¹, minskat med skälig bostadskostnad. Om det är två sökande utgörs den beräknade nettoinkomsten av summan av hushållets inkomster efter skatt dividerat med två. För personer som har rätt till bostadstillägg som pensionär (har uppnått grundskyddsåldern och har en huvudförmån som kvalificerar till bostadstillägg) finns det dessutom ett lägsta belopp som inkomster tas upp med för den personen. Det vill säga, om en person har väldigt låga inkomster är det inte dessa som kommer ingå i beräkningen av hushållets nettoinkomst utan istället en lägsta inkomst som är kopplat till prisbasbeloppet och i detta fall garantinivån i den allmänna pensionen².

Skälig levnadsnivå jämförs med inkomsterna efter att ett skatteavdrag har gjorts. Antal utbetalningar och belopp för särskilt bostadstillägg beror således bland annat på hur skattelagstiftningen är utformad. I den gällande utformningen av förmånen och skattelagstiftningen är det till exempel inte praktiskt möjligt att som ensamstående uppbära förmånen eftersom skillnaden mellan skälig levnadsnivå och inkomster efter skatteavdrag (med avdrag för skälig bostadskostnad) inte kan bli större än noll.

Att det är möjligt för samboende att ha förmånen beror på att förmånstagaren i dessa fall bor tillsammans med en person som antingen är yngre än grundskyddsåldern och/eller inte har en förmån som kvalificerar till bostadstillägg. För denna person bestäms ingen lägsta inkomst. Om den person som inte har rätt till bostadstillägg saknar eller har mycket låga inkomster kommer den beräknade nettoinkomsten som lägst att vara den lägsta inkomsten som tas upp för förmånstagaren delat med två. Detta gör att skillnaden mellan skälig levnadsnivå och den beräknade nettoinkomsten med avdrag för bostadskostnaden kan bli större än noll, och därmed att förmånstagaren får särskilt bostadstillägg. Om den medsökande också har rätt till bostadstillägg³ kommer en lägsta inkomst även tas upp för denna person, och effekten liknar den som för en ensamsökande. Det vill säga, att skillnaden mellan skälig levnadsnivå och den beräknade nettoinkomsten inte kan bli större än noll, vilket resulterar i att särskilt bostadstillägg inte betalas ut.

Om lagstiftning ändras, till exempel om skatterna höjs eller nivån på garantipension sänks, kan det återigen bli möjligt att uppbära förmånen som ensamstående eller som samboende med en person som också har bostadstillägg.

Förmånen äldreförsörjningsstöd är avsedd för personer som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra förmåner inom det allmänna pensionssystemet.

Beräkningsreglerna för äldreförsörjningsstöd är mycket lika dem för särskilt bostadstillägg i det att beloppet beräknas som skillnaden mellan skälig levnadsnivå och beräknad nettoinkomst minskat med bostadskostnaden. Äldreförsörjningsstöd prövas alltid efter att personen har prövats för särskilt bostadstillägg, vilket gör att eventuellt särskilt bostadstillägg ingår i beräkningen av äldreförsörjningsstöd. Utöver detta finns det tre viktiga sätt som beräkningen av äldreförsörjningsstöd skiljer sig från särskilt bostadstillägg:

- Det finns ingen lägsta inkomst som måste tas upp när nettoinkomsten beräknas. Den beräknade nettoinkomsten kan alltså uppgå till 0 kronor om personen helt saknar inkomster.
- Det krävs inte att personen har en annan förmån för att ha rätt till äldreförsörjningsstöd.
- Bostadsbidraget som i särskilt bostadstillägg minskar bostadskostnaden tas istället upp som inkomst.

De två första punkterna gör att hushåll med personer som har låga inkomster eller hushåll med personer som inte har någon förmån som kvalificerar till bostadstillägg kan få äldreförsörjningsstöd även om de inte får särskilt bostadstillägg. Den tredje skillnaden innebär att inte alla med särskilt bostadstillägg får äldreförsörjningsstöd. Detta kan ske om de har så pass höga utbetalningar av bostadsbidrag (och därmed en hög beräknad nettoinkomst) att skillnaden mellan skälig levnadsnivå och den beräknade nettoinkomsten blir negativ.

Det är värt att notera att utformningen av förmånerna gör att äldreförsörjningsstödet under vissa förutsättningar uppgår till halva det särskilda bostadstillägget i samboende hushåll där bara en av de två sökande har särskilt bostadstillägg. Förutsättningarna inkluderar att hushållet saknar bostadsbidrag och att inkomsterna för förmånstagaren är högre än den lägsta inkomst som tas upp.

För beräkningsexempel, se [bilagan](#).

Effekt på äldreförsörjningsstödet storlek av borttaget särskilt bostadstillägg

I vilken grad äldreförsörjningsstöd skulle kompensera förmånstagarna av särskilt bostadstillägg om de inte längre fick tillägget beror på om de har äldreförsörjningsstöd sedan tidigare.

För den relativt stora grupp som har äldreförsörjningsstöd sedan tidigare skulle ett borttaget särskilt bostadstillägg öka äldreförsörjningsstödet med halva storleken av det särskilda bostadstillägget. Den totala förändringen för individen blir således en minskning med halva beloppet av särskilt bostadstillägg. Om den medsökande till förmånstagaren av särskilt bostadstillägg själv har äldreförsörjningsstöd kommer hushållet inte påverkas av att särskilt bostadstillägg försvinner eftersom även den medsökande skulle få en ökning av äldreförsörjningsstödet motsvarande ett halvt särskilt bostadstillägg.

Den här effekten – att den totala förändringen för individen blir ett inkomstbortfall motsvarande halva det särskilda bostadstillägget – uppstår eftersom förmånstagarens inkomster i beräkningen av äldreförsörjningsstöd minskar med hela beloppet av särskilt bostadstillägg. Som tidigare

nämnts beräknas nettoinkomsten i hushåll med två sökande genom att de sökandes inkomster slås ihop och delas på två. Den beräknade nettoinkomsten i äldreförsörjningsstödet minskar därför med halva det särskilda bostadstillägget för var och en av sökande, och äldreförsörjningsstödet ökar med motsvarande belopp eftersom skälig levnadsnivå är densamma för de båda förmånerna.

För personer som inte har äldreförsörjningsstöd sedan tidigare blir utfallet ett annat. Det handlar om personer som har så pass höga bostadsbidrag (och eventuellt tilläggsbidrag till bostadsbidrag) att de inte beviljas något äldreförsörjningsstöd, trots att de har särskilt bostadstillägg. Detta uppstår i de fall där det bostadsbidrag som reducerar bostadskostnaden i särskilt bostadstillägg är större än halva särskilda bostadstillägget, plus eventuell mellanskillnad mellan lägsta inkomst i särskilt bostadstillägg och individens inkomster i särskilt bostadstillägg. Huruvida dessa hushåll skulle få äldreförsörjningsstöd om de inte längre fick särskilt bostadstillägg beror således på förhållandet mellan bostadsbidrag, inkomster och bostadskostnad. Detta äldreförsörjningsstöd skulle dock uppgå till max hälften av det särskilda bostadstillägget. För dessa individer uppgår därför inkomstbortfallet till minst hälften av det särskilda bostadstillägget, och max hela det särskilda bostadstillägget.

I detta avsnitt har effekten på äldreförsörjningsstödet storlek av borttaget särskilt bostadstillägg för nuvarande förmånstagare beskrivits, det vill säga samboende hushåll där bara en av de två sökande har särskilt bostadstillägg. Ifall lagstiftningen skulle ändras, genom exempelvis höjd skatt, skulle även andra grupper såsom ensamstående eller samboende där båda har rätt till förmånen kunna få särskilt bostadstillägg. I dessa fall skulle äldreförsörjningsstödet ersätta hela det särskilda bostadstillägget om personerna inte längre skulle få förmånen, förutsatt att inga andra regler ändrades som påverkar beräkningen.

Utfall för aktuell population

Nedan följer utfallet av beräkningar av hur nuvarande population som uppbär särskilt bostadstillägg skulle kompenseras av äldreförsörjningsstöd om den inte längre fick särskilt bostadstillägg. På grund av begränsningar i dataunderlaget för personer som har manuellt beräknade belopp kan inte beräkningar på utfallet för den aktuella populationen med särskilt bostadstillägg göras för alla. Som visas i [tabell 12](#) handlar det om 12 personer.

En annan begränsning är de individer som har retroaktiva utbetalningar av särskilt bostadstillägg. I februari 2023 rörde det sig om cirka 100 individer.

Tabellen visar att en majoritet av hushållen (och därmed individerna) skulle kompenseras med enbart halva det särskilda bostadstillägget i form av äldreförsörjningsstöd om det särskilda bostadstillägget togs bort. För de cirka 820 hushåll där båda sökandena kan få äldreförsörjningsstöd skulle äldreförsörjningsstödet helt kompensera för det borttagna särskilda bostadstillägget. En mindre grupp på cirka 40 personer har inte äldreförsörjningsstöd idag och skulle därför få en minskning med mer än halva beloppet. Totalt skulle det handla om cirka 3 miljoner kronor mindre som betalades ut den aktuella månaden.

Tabell 12. Påverkan vid borttaget särskilt bostadstillägg, antal hushåll och förändring i kronor per månad

Förändring	Antal hushåll	Genomsnitt	Minimum	Maximum
Ingen påverkan	820	0	0	0
Minskning med halva beloppet	2 580	-1 130	0	-1 850
Minskning med mer än halva beloppet	40	-1 430	-90	-2 570
Ingen uppgift	10			
Samtliga	3 450			

Det kan vara värt att nämna att beräkningarna ovan i undantagsfall är teoretiska. Som tidigare nämnts finns det en mindre grupp personer, 113 till antalet, som har bostadstillägg och särskilt bostadstillägg men saknar äldreförsörjningsstöd. Cirka 60 av dessa skulle med dagens förutsättningar kunna få en utbetalning även av äldreförsörjningsstöd. Att de trots detta inte har det idag beror på att de vid ett tidigare tillfälle när omständigheter såg annorlunda ut (till exempel på grund av förändringar i regelverk eller inkomster) fått avslag vid ansökan av äldreförsörjningsstöd och inte ansökt om förmånen på nytt när förutsättningarna har ändrats. I beräkningarna ovan har dessa antagits ha en utbetalning idag för att få fram den teoretiska förändringen som reflekterar hur förmånerna är utformade. Detta kan vidare sägas belysa att även administrativa faktorer kan påverka hur förmånstagare av särskilt bostadstillägg kompenseras av äldreförsörjningsstöd.

Bilaga: Beräkningsregler och -exempel

Beräkningsregler och exempel nedan avser särskilt bostadstillägg till pensionärer. Om en person har särskilt bostadstillägg till sjuk- eller aktivitetsersättning är reglerna något annorlunda.

Beräkningsregler för särskilt bostadstillägg (SBT)

Särskilt bostadstillägg beräknas genom att ta differensen mellan skälig levnadsnivå och den beräknade nettoinkomsten med avdrag för bostadskostnaden:

$$SBT = \text{Skälig levnadsnivå} - (\text{Ber. nettoinkomst}_{SBT} - \text{Skälig bostadskostnad}_{SBT})$$

Där bostadskostnaden uttrycks per person och reduceras av eventuellt bostadsbidrag, och skälig levnadsnivå bestäms för ensamstående respektive samboende av:

$$\text{Skälig levnadsnivå}_{\text{ensamstående}} = \frac{1}{12} \times 1,5357 \times \text{Prisbasbeloppet}$$

$$\text{Skälig levnadsnivå}_{\text{samboende}} = \frac{1}{12} \times 1,2353 \times \text{Prisbasbeloppet}$$

Den beräknade nettoinkomsten består av hushållets gemensamma inkomster efter skatteavdrag delat på antal sökande (p) som kan vara en eller två:

$$\text{Ber. nettoinkomst}_{SBT} = \frac{\sum_{i=1}^p \text{Inkomst efter skatt}_{i,SBT}}{p}$$

Inkomsten efter skatt bestäms för person i som lägst till en lägsta inkomst:

$$\text{Inkomst efter skatt}_{i,SBT} = \max(\text{Lägsta inkomst efter skatt}, \text{BGI efter skatt}_{i,SBT}) + BT$$

där BT är eventuellt bostadstillägg och lägsta inkomst för födda 1938 och senare bestäms av:

$$\text{Lägsta inkomst}_{\text{ensamstående}} = 2,43 \times \text{Prisbasbelopp}$$

$$\text{Lägsta inkomst}_{\text{samboende}} = 2,2 \times \text{Prisbasbelopp}$$

och BGI efter skatt_{SBT} utgörs av den bidragsgrundande inkomsten för särskilt bostadstillägg. Den inkluderar de flesta inkomstslag men inte eventuellt inkomstpensionstillägg, och om man har arbetsinkomster räknas de bara med från en viss nivå.

Fler detaljer om beräkningsregler går att finna i Pensionsmyndighetens vägledning för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Beräkningsregler för äldreförsörjningsstöd (ÄFS)

Beräkningsreglerna för äldreförsörjningsstöd liknar de för särskilt bostadstillägg i mångt och mycket, med några mindre skillnader. Dels används ingen lägsta inkomst som tas med i beräkningen för inkomst efter skatteavdrag, dels kommer bostadsbidraget in i beräkningen på ett annorlunda sätt.

$$\text{ÄFS} = \text{Skälig levnadsnivå} - (\text{Ber. nettoinkomst}_{\text{ÄFS}} - \text{Skälig bostadskostnad}_{\text{ÄFS}})$$

Där bostadskostnaden **inte** reduceras med eventuellt bostadsbidrag som den görs i särskilt bostadstillägg, och skälig levnadsnivå för ensamstående respektive samboende bestäms av:

$$\text{Skälig levnadsnivå}_{\text{ensamstående}} = \frac{1}{12} \times 1,5357 \times \text{Prisbasbeloppet}$$

$$\text{Skälig levnadsnivå}_{\text{samboende}} = \frac{1}{12} \times 1,2353 \times \text{Prisbasbeloppet}$$

Den beräknade nettoinkomsten består av hushållets gemensamma inkomster efter skatteavdrag delat på antal sökande:

$$\text{Ber. nettoinkomst}_{\text{ÄFS}} = \frac{\sum_{i=1}^p \text{Inkomst efter skatt}_{i,\text{ÄFS}}}{p}$$

I äldreförsörjningsstöd finns ingen lägsta inkomst som tas upp till skillnad från beräkningen av inkomsten inom särskilt bostadstillägg:

$$\begin{aligned} \text{Inkomst efter skatt}_{i,\text{ÄFS}} = \\ \text{BGI efter skatt}_{i,\text{ÄFS}} + \text{BT} + \text{SBT} \end{aligned}$$

där *BT* är eventuellt bostadstillägg och BGI efter skatt_{ÄFS} utgörs av den bidragsgrundande inkomsten för äldreförsörjningsstöd. Den inkluderar de flesta inkomstslag men inte eventuellt

inkomstpensionstillägg, och om man har arbetsinkomster räknas de bara med från en viss nivå. Till skillnad från beräkningen av särskilt bostadstillägg tas bostadsbidrag med som bidragsgrundande inkomst (istället för att reducera bostadskostnaden).

Fler detaljer om beräkningsregler går att finna i Pensionsmyndighetens vägledning för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Beräkningsexempel

I detta avsnitt följer ett par beräkningsexempel för att åskådliggöra hur särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd fungerar. I beräkningarna används 2023 års nivå på prisbasbeloppet, 52 500 kronor.

Exempel 1: Ensamstående med låga inkomster

Detta exempel illustrerar hur det inte går att få särskilt bostadstillägg som ensamstående även om man har inga eller väldigt låga inkomster och hög bostadskostnad.

Förmånstagaren antas:

- Vara född 1950
- Bo ensam
- Ha 1000 kronor i garantipension per månad
- Ha rätt till bostadstillägg
- Ha en bostadskostnad på 7 500 kronor per månad
- Betala skatt enligt skattetabell 37

Notera att det idag inte finns någon kommun som tillämpar skattetabell. Högsta skattetabell som idag används är skattetabell 35.

Utifrån dessa förutsättningar betalas bostadstillägget ut med 7 290 kronor i månaden. Beräkningen av särskilt bostadstillägg följer nedan.

Den skäliga levnadsnivån för ensamstående uppgår till 80 624 kronor.

$$\text{Skälig levnadsnivå} = 80\,624$$

Eftersom personens årsinkomster är 12 000 kronor understiger dessa det särskilda bostadstilläggets lägsta inkomst efter skatt vilket med den aktuella skattetabellen är 109 443 kronor. Det är därför denna gräns som används i beräkningen av nettoinkomsten:

$$\begin{aligned} \text{Ber. nettoinkomst}_{S\&B\&T} &= \max(\text{Lägsta inkomst efter skatt, Viktad BGI efter skatt}) + \text{BT} \\ &= 109\,443 + 87\,480 = 196\,923 \end{aligned}$$

Den skäliga bostadskostnaden är maxbeloppet på 90 000 kronor.

$$\text{Skälig bostadskostnad}_{SBT} = 90\,000$$

Det särskilda bostadstillägget beräknas till ett belopp lägre än noll, vilket resulterar i att inget särskilt bostadstillägg utbetalas.

$$\begin{aligned} \text{SBT} &= \text{Skälig levnadsnivå} - \\ &\quad (\text{Ber. nettoinkomst}_{SBT} - \text{Skälig bostadskostnad}_{SBT}) \\ &= 80\,624 - (196\,923 - 90\,000) \\ &= -26\,299 \end{aligned}$$

Exempel 2: Borttaget särskilt bostadstillägg i ett samboende hushåll

Detta exempel illustrerar effekten av hur äldreförsörjningsstödet skulle kompensera ett hushåll med särskilt bostadstillägg om de inte längre fick förmånen.

Förmånstagaren antas:

- Vara född 1950
- Ha en medsökande född 1965 som saknar inkomster och rätt till bostadstillägg
- Ha en inkomst som utgörs av hel garantipension på 9 625 kronor per månad
- Ha rätt till bostadstillägg
- Ha en hushållsbostadskostnad på 7 500 kronor (3 750 kronor per person) per månad
- Betala skatt enligt skattetabell 34

Vilket innebär att utbetalade belopp till förmånstagaren uppgår till:

- Bostadstillägg 3 645 kronor
- Särskilt bostadstillägg 3 110 kronor

Äldreförsörjningsstödet beräknas enligt nedan.

Den skäliga levnadsnivån för samboende enligt 2023 års prisbasbelopp är 64 853 kronor.

$$\text{Skälig levnadsnivå} = 64\,853$$

Årsinkomster för förmånstagaren är garantipensionen efter skatt, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg och summerar till 182 389 kronor medan inkomsten för den medsökande är 0

kronor.

$$\begin{aligned}\text{Inkomst efter skatt}_{P1,\ddot{A}FS} &= \text{BGI efter skatt}_{i,\ddot{A}FS} \\ &\quad + \text{Bostadstillägg} + \text{Särskilt bostadstillägg} \\ &= 101\,329 + 43\,740 + 37\,320 \\ &= 182\,389\end{aligned}$$

$$\text{Inkomst efter skatt}_{P2,\ddot{A}FS} = 0$$

Den beräknade nettoinkomsten blir där 182 389 kronor delat med två.

$$\begin{aligned}\text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS} &= \frac{\text{Inkomst efter skatt}_{P1,\ddot{A}FS} + \text{Inkomst efter skatt}_{P2,\ddot{A}FS}}{2} \\ &= \frac{182389 + 0}{2} \\ &= 91\,195\end{aligned}$$

Den skäliga bostadskostnaden per person och år är 45 000 kronor och densamma som i särskilt bostadstillägg på grund av att hushållet saknar bostadsbidrag.

$$\text{Skälig bostadskostnad}_{\ddot{A}FS} = 45\,000$$

Detta innebär att månadsbeloppet av äldreförsörjningsstöd blir 1 555 kronor utifrån nedan. Eftersom förmånstagaren har inkomster som minst motsvarar lägsta inkomst i särskilt bostadstilläggsberäkningen (garantinivån för allmän pension, hel garantipension) uppgår äldreförsörjningsstödet till halva särskilda bostadstillägget.

$$\begin{aligned}\ddot{A}FS &= \text{Skälig levnadsnivå} - (\text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS} - \text{Skälig bostadskostnad}_{\ddot{A}FS}) \\ &= 64\,853 - (91\,195 - 45\,000) \\ &= 18\,658\end{aligned}$$

Om förmånstagaren inte längre skulle få särskilt bostadstillägg reducerar det dennes inkomster i beräkningen av äldreförsörjningsstöd.

$$\begin{aligned}\text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS_{Ny}} &= \frac{\text{Inkomst efter skatt}_{P1,\ddot{A}FS} - \text{SBT} + \text{Inkomst efter skatt}_{P2,\ddot{A}FS}}{2} \\ &= \text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS} - \frac{\text{SBT}}{2}\end{aligned}$$

Detta innebär att det nya äldreförsörjningsstödet uttryckt i kronor per månad skulle uppgå till 3 110 kronor enligt nedan.

$$\begin{aligned}\ddot{A}FS_{Ny} &= \text{Skälig levnadsnivå} - \left(\text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS_{Ny}} - \text{Skälig bostadskostnad}_{\ddot{A}FS} \right) \\ &= \text{Skälig levnadsnivå} - \left(\text{Ber. nettoinkomst}_{\ddot{A}FS} - \frac{\text{SBT}}{2} - \text{Skälig bostadskostnad}_{\ddot{A}FS} \right) \\ &= \ddot{A}FS + \frac{\text{SBT}}{2} \\ &= 1\,555 + 1\,555 = 3\,110\end{aligned}$$

Skillnaden för förmånstagaren och hushållet skulle därför bli minus 1 555 kronor i månaden.

$$\ddot{A}FS_{Ny} - (\text{SBT} + \ddot{A}FS) = 3\,110 - (3\,110 + 1\,555) = -1\,555$$

Fotnoter

1. I inkomsterna som tas med i beräkningen av särskilt bostadstillägg som pensionär ingår de flesta inkomstslag, men inte eventuellt inkomstpensionstillägg och om man har arbetsinkomster räknas de bara med från en viss nivå.
2. Om en person är beviljad särskilt bostadstillägg på grund av sjuk- eller aktivitetsersättning är det istället garantinivån i dessa respektive förmåner som är kopplade till den lägsta inkomst som tas upp.
3. Den medsökande kan ha rätt till bostadstillägg antingen som pensionär eller i egenskap av att uppbära sjuk- eller aktivitetsersättning. Beräkningarna är snarlika men skiljer sig något åt.